

Vai nāve pastāv?

Kardiologs dr. Pims van Lommels ir viens no pasaules galvenajiem pētniekiem, kurš iedziļinās saiknē starp cilvēka ķermeni un prātu. Kopš 1986. gada viņš pēta pirmsnāves pieredzi no zinātniskā viedokļa un ir Nīderlandes pirmsnāves pieredzes starptautiskās asociācijas līdzdibinātājs. Drīzumā dr. Pims van Lommels viesosies Latvijā ar lekciju par savu nāvei tuvo pieredzes pētījumu *Vai nāve pastāv?*. Žurnālā *Māja* piedāvājam interviju ar kardiologu Dr. Pimu van Lommelu.

– Jūs esat saticis daudz cilvēku, kuri intensīvās terapijas nodaļā tikko izbēguši no nāves un atgriežas dzīvē, pilnīgi izmainījušies. Vai atceraties savu pirmo tikšanos ar šādu cilvēku?

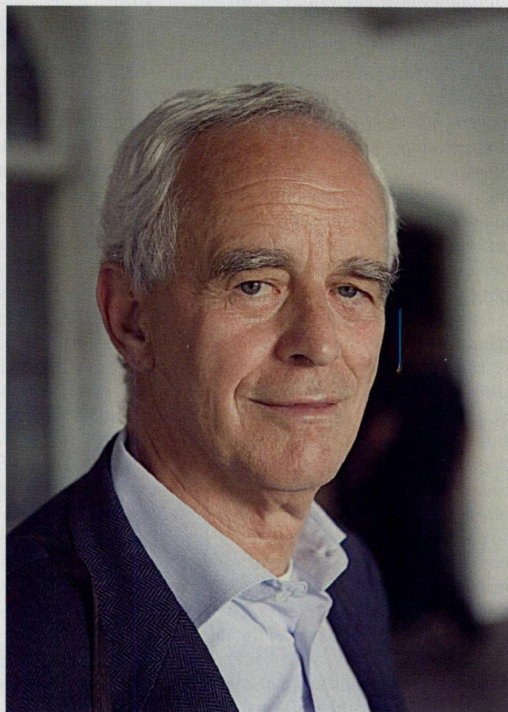
– Es toreiz biju jauns ārsta asistents un strādāju intensīvajā terapijā. Kādam 55 gadus vecam pacientam pēc infarkta apstājās sirds. Toreiz, 60. gadu sākumā, tikko bija parādījusies iespēja cilvēku atdzīvīnāt ar defibrilatora palīdzību. Tas nebija tik vienkārši ar manu pacientu: viņa sirds atjaunoja darbību tikai pēc otrā atdzīvīnāšanas mēģinājuma. Mēs jutāmies ļoti atviegloti, taču pacients pats bija ļoti sarūgtināts par šo faktu.

– **Viņš nepriecājās, ka ir dzīvs?**

– Viņš bija pat ļoti nelaimīgs. Šis vīrs bija bez samaņas četras minūtes un pēc savas pamošanās ar sajūsmu man stāstīja par gaismu, mūziku un brīnumskaidrām dabas ainavām, kuras viņš bija redzējis, par dziļu mieru, ko bija piedzīvojis. Es zināju, ka viņa smadzenes sirds apstāšanās laikā nesaņēma skābekli. Tātad tās nevarēja būt aktīvas. Tas, ka pacients kaut ko bija piedzīvojis un redzējis, nesaderēja ar līdzšinējām zinātnes teorijām. Es kā mediķis biju mācījies, ka, esot bezsamaņā, ir neiespējami kaut ko uztvert.

PERSONĪGI

STĀSTI. «Mani personīgi pacientu stāsti par nāvei tuvo pieredzi pārliecināja, ka apziņa var pastāvēt neatkarīgi no mūsu ķermeņa, arī pēc nāves», saka kardiologs dr. Pims van Lommels

– **Jūs domājat, ka vīrs ir zaudējis prātu?**

– Tieši pretēji, es sajutu, ka viņš bija ļoti satraukts, viņam bija ļoti grūti akceptēt savus piedzīvojumus. Man kļuva skaidrs, ka šeit ir runa par patiesību, kura ir daudz lielāka par ierasto dzīvi. Par apziņu, kas eksistē ārpus mūsu ķermeņa, neatkarīgi no mūsu smadzenēm. Par to apziņu, kuru tagad esmu aprakstījis savā grāmatā *Apziņa viņpus dzīves* (nesen tā iznākusi arī latviešu valodā).

– **Jūs sākat pētīt nāvei tuvo pieredzi?**

– Toreiz par šo fenomenu bija maz kas zināms. Visi izskaidrojumi, kuri beidzās ar – nāvei tuvā pieredze ir sekas skābekļa badam smadzenēs, medikamentu blakus parādības vai arī bailes no nāves, mani nepārliecināja. Kopīgi ar kolēģiem nolēmām šo gadījumu izmeklēt no pašiem pamatiem: gribējām uzzināt, cik daudziem cilvēkiem ir šāda pieredze, ko tieši viņi piedzīvo un kāpēc tas notiek. 1988. gadā sākām aptaujāt pacientus par piedzīvoto sirds apstāšanās laikā un darot to pēc iespējas īsā laikā pēc atdzīvīnāšanas.

– Cik daudzi no šiem pacientiem bija piedzīvojuši nāvei tuvo stāvokli?

– Četru gadu laikā desmit klīnikās kopā tie bija 344 pacienti, kurus mēs iztaujājām pēc sirds apstāšanās. No tiem 62 bija piedzīvojuši nāvei tuvo pieredzi. Tas nozīmē, ka aptuveni 18 procentu no visiem pacientiem, kuri gandrīz šķirušies no dzīves, stāsta par nāvei tuvo pieredzi. Tomēr šis fenomens ir novērojams arī citos dzīvībai bīstamu slimību gadījumos. Interesanti ir tas, ka nāvei tuvā pieredze ir iespējamāka, ja pacients ir jaunāks. Pētījums atklāja, ka 70 procenti bērnu, kuri ir izglābušies no nāves, piedzīvo nāvei tuvo stāvokli.

– Ko šie pacienti stāsta?

– Piedzīvotais ir ļoti dažāds: dažī redz gaišu gaismu tuneļa galā, citi dzird mūziku, citi stāsta par skaistiem dabas skatiem vai piedzīvo dziļu iekšējo mieru. Nāvei tuvā pieredze ir ļoti intensīva un emocionāla pieredze. Dažkārt pacienti stāsta par ārpus ķermeņa pieredzi. Viņi redz sevi no malas un vēro, piemēram, savu operāciju, kurā tiem glābj dzīvību. Īpaši mani iespaidoja kāda pacienta atstāstītais par zobu protēzi.

– Kas tajā bija tik īpašs?

– Pacients atcerējās savu atdzīvināšanas situāciju. Slimo kopējs bija izņēmīs pacienta zobu protēzes, lai ievietotu mutē elpināšanas cauruli. Kad pacients nedēļu vēlāk atmodās no komas, viņš uzreiz pazina šo kopēju. «Jūs zināt, kur ir mana zobu protēze!» viņš sauca. Mēs līdz tam nebijām droši, ka nāvei tuvo pieredzi tiešām var pieredzēt, esot bezsamaņā vai arī sekundes pirms vai pēc sirds apstāšanās. Šis pacients mums deva tam pierādījumu.

– Tā varētu būt sakritība.

– Nē, nekād! Pacients zināja, kur atrodas protēze. Viņš zināja, kā izskatījās telpa, kurā viņš tobīdī atradās, viņš varēja detaļās aprakstīt instrumentu galdā. Pacients pēc tam šajā telpā nebija bijis.

– Tomēr ikviens zinātnieks šo stāstu uzskatītu par anekdoti!

– Teorētiski jums ir taisnība, bet es zinu ļoti daudzas līdzīgas anekdotes. Esmu runājis ar simtiem cilvēku, kuri ir piedzīvojuši nāvei tuvo stāvokli. Viņi atcerējās detaļas, kuras nekādi nevarēja zināt. Detaļas, kuras vēlāk

ģimene, ārsti, medicīnas māsas apstiprināja. Lai gan pirmsnāves pieredzes laikā cilvēka smadzenes nesaņem skābekli, cilvēkam ir šī neparastā pieredze. Tas var nozīmēt tikai to, ka mūsu apziņa nerodas smadzenēs. Šai hipotēzei gan pretojas daudzi mani kolēģi, jo tas neiederas viņu zinātniskajā konceptā. Vairāk nekā 95 procenti zinātnieku ir pārliecināti, ka apziņa ir smadzeņu produkts. Ja viņu hipotēze būtu patiesa, tad nāvei tuvā pieredze būtu neiespējama.

– Kam būtu jānotiek, lai šādi uzskati mainītos?

– Līdzīgi kā fizikā būtu jānotiek paradīgu maiņai. Vairāk nekā simt gadu garumā pietika ar klasisko fiziku, lai izskaidrotu, kāpēc ābols krīt no ābeles. Tomēr aizvien precīzākas

Interesanti ir tas, ka nāvei tuvā pieredze ir iespējamāka, ja pacients ir jaunāks. Pētījums atklāja, ka 70 procenti bērnu, kuri ir izglābušies no nāves, piedzīvo nāvei tuvo stāvokli.

mērīšanas metodes parādīja, ka ar klasiskajiem modeļiem nepietiek, lai, piemēram, izskaidrotu elektronu uzvedību. Tas bija iespējams tikai ar kvantu fizikas palīdzību. Ar jaunu konceptu, kas bieži vien pārspēj mūsu priekšstatus.

– Kā, jūsaprāt, rodas mūsu apziņa?

– Es domāju, ka tā pastāv jau kopš cilvēka dzimšanas un turpina pastāvēt pēc cilvēka nāves. Visa pieredze, ko cilvēks saņem savas dzīves laikā, tur tiek saglabāta. Arī citu cilvēku emocijas un domas ietek bezgalīgā apziņā. Tā nemitīgi aug. Caur smadzenēm mums ir pieeja tai daļai, kuru mēs piedzīvojam kā savu ES. Smadzeņu šūnas darbojas kā apziņas uztvērējs – līdzīgi kā moblais telefons, kas no magnētiskajiem laukiem izfiltrē tieši tos zvanus, kuri domāti mums. Pārējai apziņas daļai mums nav pieejas.

– Kā nāvei tuvā pieredze iederas jūsu teorijā?

– Sirds apstāšanās gadījumā smadzenes netiek apgādātas ar

skābekli. Līdzīgi kā nestrādājošs moblais telefons nevar saņemt zvanus, tā šādā stāvoklī esam bezsamaņā. Tomēr pacienti uzrāda pārsteidzošus rezultātus. Kāpēc? Jo viņiem pēkšņi parādās brīva pieeja bezgalīgajai apziņai, neatkarīgi no smadzenēm. Cilvēki piedzīvo brīnumu lietas: satiek savus mirušos tuviniekus, izdzīvo atkal savu bērnību, pirmo mīlestību. Vairākums no šiem cilvēkiem pēc nāvei tuvās pieredzes dzīvē atgriežas pavisam citādi.

– Kādā ziņā?

– Vairākums stāsta, ka viņu skatījums uz dzīvi ir mainījies. Viņi sāk novērtēt dzīvi un sarežģītajā dziļū jēgu. Savukārt daži dzīves aspekti – dārgi auto, liela māja, panākumi darbā – zaudē nozīmi. Tā vietā viņi jūtas dziļi saistīti ar dabu, attiecas daudz tolerantāk un iejūtīgāk pret līdzcilvēkiem. Un šie cilvēki zaudē bailes no nāves.

– Ko pētījumi par nāvei tuvo pieredzi mums māca par nāvi?

– Protams, tie nevar būt zinātniski pierādījumi tam, ka pastāv dzīve pēc nāves. Jo neviens jau neatgriežas un par to nepastāsta. Mums ir to cilvēku stāsti, kuri bijuši tuvu nāvei un tikuši atdzīvināti. Mani personīgi pacientu stāsti par nāvei tuvo pieredzi pārliecināja, ka apziņa var pastāvēt neatkarīgi no mūsu ķermeņa, arī pēc nāves.■

(No vācu valodas tulkojusi Agnese Irbe, *Helsus* kustības vadītāja)

INFORMĀCIJAI:

- **Vairāk info:** *Stern Astrid Vicianā, Nāvei tuvā pieredze: Pētījums starp dzīvi un nāvi*, www.ster.de
- **Dr. Pima van Lommel lekcija** par savu nāvei tuvo pieredzes pētījumu *Vai nāve pastāv?* notiks *Helsus* festivālā laikā Jelgavas pilī 21. maijā plkst. 12.00.
- **Lekciju atklās** dr. Pēteris Kļava. Lekcija tiks tulkota latviešu valodā.
- **Biļetes var iegādāties:** www.ekase.lv.
- **Organizators:** www.helsus.org